

Sygn. akt I UK 209/17

POSTANOWIENIE

Dnia 15 marca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania I. Ł.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Z.
z udziałem zainteresowanego M. D.
o prawo do renty rodzinnej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 15 marca 2018 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 2 grudnia 2016 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 2 grudnia 2016 r.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie prawa materialnego: art. 58 ust. 4 w związku z art. 57 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1383 ze zm., dalej ustawa emerytalna), przez niesłuszne przyjęcie, że osoba, która wykazała istnienie przesłanki z art. 57 ust. 2 ustawy emerytalnej, o ile jej niezdolność do pracy powstała wcześniej niż 23 września 2011 r., jest zwolniona od obowiązku wykazania przesłanki z art. 58 ust. 4 ustawy emerytalnej, czyli posiadania 30 lat (w przypadku mężczyzn) okresu składkowego i nieskładkowego; art. 100 w związku z art. 65 ustawy emerytalnej, przez niesłuszne przyjęcie, że

warunki uzyskania przez ubezpieczoną prawa do renty rodzinnej zostały spełnione przed dniem 22 września 2011 r., gdy śmierć jej męża nastąpiła dnia 24 października 2014 r., a więc po tej dacie.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, „albowiem w sprawie występuje istotny problem prawny dotyczący stosowania art. 57 ust. 2 w związku z art. 58 ust. 4 ustawy emerytalnej dotyczący zastosowania dodatkowego warunku uzyskania stażu składkowego 25 (kobiety) i 30 (mężczyźni) do osób, których całkowita niezdolność do pracy powstała przed datą 23 września 2011 roku, ale orzeczenie o tej niezdolności wydano po tej dacie, istnieje również rozbieżne orzecznictwo sądowe w tych sprawach, gdyż część orzeczeń sądowych nakłada na osoby całkowicie niezdolne do pracy przed datą 23 września 2011 r. w sytuacji, gdy występują o przyznanie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy po tej dacie i orzeczenie lekarza orzecznika również ma miejsce po tej dacie, obowiązek posiadania stażu składkowego wynikającego z art. 58 ust 4 ustawy emerytalnej (25 lat dla kobiet i 30 dla mężczyzn), a część orzeczeń nie wymaga spełnienia tego wymogu.”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wstępnie trzeba przypomnieć, że ograniczenia dopuszczalności wnoszenia skargi kasacyjnej wynikają z konstytucyjnej roli Sądu Najwyższego w systemie organów wymiaru sprawiedliwości. Zgodnie bowiem z art. 1 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 1254 ze zm.), rolą tego Sądu w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości pozostaje zapewnienie w ramach nadzoru zgodności z prawem oraz jednolitości orzecznictwa sądów powszechnych i wojskowych przez rozpoznawanie kasacji oraz innych środków odwoławczych, podejmowanie uchwał rozstrzygających zagadnienia prawne i rozstrzyganie innych spraw określonych w ustawach. Skarga kasacyjna nie jest więc (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia, gdy się weźmie nadto pod uwagę, że Konstytucja w art. 177 ust. 1

gwarantuje jedynie dwuinstancyjne postępowanie. Ewentualna możliwość dalszego postępowania, w tym postępowania przed Sądem Najwyższym, stanowi uprawnienie dodatkowe, które może zostać obwarowane szczególnymi przesłankami, w tym określonymi w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozmięciu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego rozstrzygnięcie może przyczynić się do rozwoju prawa. W konsekwencji nie można uznać, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeśli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii przedstawianej w skardze i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNAPiUS - wkładka z 2003 r. Nr 13, poz. 5; z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468; z dnia 189 stycznia 2012 r., I UK 328/11, LEX nr 1215423; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578).

Z kolei w przypadku przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., zachodzi on wtedy, gdy niejednolita wykładnia wskazanego przez skarżącego przepisu wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie bądź kiedy przepis ten nie doczekał się wykładni w kierunku wskazywanym przez skarżącego (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 42436, z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, LEX nr 57231).

W stanie prawnym obowiązującym przed dniem 23 września 2011 r. (wejście w życie ustawy z dnia 28 lipca 2011 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Dz.U. Nr 187, poz. 1112, na mocy której dodano ustęp 4 do art. 58 ustawy emerytalnej) obowiązywała wykładnia art. 57 ustawy emerytalnej dokonana w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2006 r., I UZP 5/05 (OSNP 2006 nr 19-20, poz. 305), zgodnie z którą przepis ten wyodrębniał dwie kategorie ubezpieczonych, nabywających prawo do świadczenia rentowego na samodzielnych warunkach określonych w jego ust. 1 lub ust. 2. Oznaczało to, że ubezpieczony, o którym stanowi art. 57 ust. 2, nie musiał spełniać nie tylko warunku określonego w art. 57 ust. 1 pkt 3, ale również warunku ustanowionego w art. 57 ust. 1 pkt 2 w związku z - definiującym pojęcie wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego - art. 58 ust. 1 i 2. Wprowadzenie ustępu 4 do art. 58 ustawy emerytalnej powoduje, że art. 57 ust. 2 ustawy emerytalnej nie może być już interpretowany, jako przepis samodzielnie określający warunki wymagane do nabycia prawa do renty, ale jedynie łagodzący w stosunku do osób w nim wymienionych warunki przewidziane w art. 57 ust. 1, a konkretnie zwalniający te osoby z obowiązku spełnienia określonego w art. 57 ust. 1 pkt 3 wymagania powstania niezdolności do pracy nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania wymienionych w nim okresów ubezpieczenia. Osoby te muszą natomiast wykazać spełnienie warunku przewidzianego przez art. 58 ust. 2 dotyczącego stażu ubezpieczeniowego w wymaganym przedziale czasowym, chyba że wykażą posiadanie okresów składkowych i nieskładkowych w rozmiarze co najmniej 25 lat dla kobiet i 30 lat dla mężczyzn.

Z jednolitego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika natomiast, że art. 58 ust. 4 ustawy emerytalnej nie stosuje się do ubezpieczonego, który wszystkie wymagane warunki do nabycia renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy spełnił przed wejściem w życie tego przepisu z dniem 23 września 2011 r. (por. wyroki z dnia 12 czerwca 2013 r., I UK 9/13; OSNP 2014 nr 4, poz. 58 i z dnia 19 marca 2014 r., I UK 334/13; OSNP 2015 nr 7, poz. 97 lub - w odniesieniu do renty rodzinnej - wyrok z dnia 27 listopada 2013 r., I UK 171/13; LEX nr 1441312 oraz wyrok z dnia 14 stycznia 2014 r., II UK 222/13; LEX nr 1424851). W

orzeczeniach tych podkreśla się, że moment nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy określa art. 100 ust. 1 ustawy emerytalnej ustanawiający generalną zasadę, zgodnie z którą prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa. Nabycie prawa do świadczenia następuje więc *ex lege* i co do zasady nie jest uzależnione ani od złożenia przez ubezpieczonego stosownego wniosku, ani też od ustalenia (potwierdzenia) tego prawa decyzją organu rentowego, która ma jedynie charakter deklaratoryjny. Przewidziany w art. 116 ust. 1 ustawy emerytalnej wniosek o świadczenie nie jest elementem prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, gdyż przesłanki tego prawa określa art. 57, lecz stanowi jedynie żądanie realizacji świadczenia nabytego z mocy prawa. Wniosek o rentę ma natomiast znaczenie dla powstania prawa do wypłaty świadczenia rentowego, co wynika wprost z art. 129 ust. 1 ustawy emerytalnej, zgodnie z którym świadczenia wypłaca się poczynając od dnia powstania prawa do tych świadczeń, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu. Oznacza to, że zmiany w przepisach ograniczające dotychczasowe uprawnienia, czy też wprowadzające dodatkowe warunki nabycia prawa do renty, nie mają wpływu na istnienie prawa nabytego (powstałego) przed tymi zmianami, niezależnie od tego, kiedy został złożony wniosek. W konsekwencji art. 58 ust. 4 ustawy emerytalnej nie stosuje się do ubezpieczonego, który przed dniem 23 września 2011 r. nabył prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy na warunkach określonych w art. 57 ust. 2 tej ustawy.

Przywołane przez skarżącego wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 4 listopada 2014 r., I UK 100/14 (LEX nr 1567460) i z dnia 4 listopada 2015 r., II UK 402/14 (LEX nr 1932143) nie potwierdzają rozbieżności w orzecznictwie, bowiem dotyczą innych stanów faktycznych. Z pierwszego wyroku wynika ustalenie, że niezdolność do pracy powstała 27 czerwca 2010 r., a zatem przed wejściem w życie ustawy nowelizującej z 28 lipca 2011 r., natomiast w stanie faktycznym będącym podstawą wyrokowania w sprawie II UK 402/14 niezdolność do pracy powstała 14 stycznia 2012 r., a zatem po wejściu noweli w życie. Wbrew zatem sugestiom skarżącego odmienne orzeczenia w tych sprawach nie były motywowane ani datą złożenia

wniosku o świadczenie, ani datą orzeczenia o niezdolności do pracy, ale datą powstania niezdolności do pracy.

W konsekwencji trzeba uznać, że w sprawie nie występuje istotne zagadnienie prawne ani konieczność wykładni przepisów wskazanych we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Skarżący nie zdołał zatem wykazać, że zachodzi potrzeba rozpoznania jego skargi przez Sąd Najwyższy, wobec czego z mocy art. 398⁹ k.p.c., należało postanowić jak w sentencji.

r.g.